

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Sapiente Fructuoso Epistolares Libri quinque

Bonifacio, Juan

Ingolstadii, 1606

V. Eide[m] de auditoribus à concionatore docendis, deq[ue] voce doctrinæ
accomodanda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51159](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51159)

diui Thomæ in ea vrbe & occisi & sepulci laudem, gloriamq; pertineat. *gestis Emmanuelis Lusitanorum regis.*
 Sed hæc rara rarò dicantur, quæ etsi absint, auditor non requirit. Profanorum testimoniis per me supersedere licebit, concionis quasi succus & sanguis in Scriptura, inq; sacris doctoribus est. Hæc qui habeat, concionabitur egregiè, neque si versiculos missos fecerit, grauius ille peccauerit.

E I D E M,

De auditoribus à concionatore docendis, deq; voce doctrina accommodanda.

ESTAT pars altera dubitationis tuæ, quæ mihi videtur esse difficilis, suum enim cuique pulchrum est, sequar tamen in respondendo quod ab optimis quibusque fieri video, quodq; malle te intelligo, id enim puto esse cõmodius. Primum exordia nec longa sint, nec vulgaria, nec à suscepta quæstione disiuncta. Nam (vt ait Seneca) magna elo- *Declamatio. lib. 10.*
 S 3 quen-

quentia opus est, vt in dicendi ini-
placeamus. Exordia hic dicimus, quae
salutationem Virginis antecedunt.
Quae tu nunquam praetermittis, quae
omittenda non sunt his praesertim
lamitosis temporibus, quibus et
Dei parentem pietas ab insanissimis
haereticis oppugnatur. Frustra tam-
nam veritas vincit, & valet. Cum
tem Euangelij verba exposita,
explanata breuiter erunt, vel vna
duntaxat rem & sententiam pre-
atque vrgebit orator, vel Euangelij
omne percurrat. Vtraque in vsu est
tio concionandi: me tamen iudicium
vna potius parte consistet, quam
nes vellicabit. Etenim tum mirabilis
ter augetur, & crescit oratio, cum
vna tractatur. Ipsique audientes
aegrè illa obliuisci possunt, quae
nis sint & argumentis, & lateribus
agitata. Quare vt rem vnam discuti-
ac disputes, moneo, rationes anima-
uertas, argumenta perpendas, sacra
Scripturae testimonia colligas, vna
omnis concionandi & utilitas existit
& ver

& veritas: persuadendi loca omnia
perquiras, omnemque industriam,
conferas ad Christiani populi mores
corrigen-^{dos}. Sanctorum patrum le-
ctione & eruditior fies & melior,
pulcræ aptæque similitudines do-
cent, delectant, & mouent. Perspi-
cuitate & ordine nil est in dicendo
commodius. Quæ enim explanatè,
quæque distinctè à concionatore di-
cuntur, nemo est tam excors, quin
intelligat. Committere nunquam
debet bonus concionator, vt ex tem-
pore dicere quamuis re vera dicat, vi-
deatur. Quidam enim vel ingenio
freti, vel ipsa authoritate ac fama con-
fisi à libris recedunt, neque satis diu
quæ sunt loquuturi, præmeditantur,
ac prævident: ex quo euenit, vt audi-
tores, quorum multi docti sunt, & sapi-
entes, quid concionator dicat, intelli-
gant, minimè tamen quorsum illa spe-
dent, scire queant. Nulla enim rerū
connexio est, ordo nullus, sed magna
confusio. Quo vitio laborare quosdam
video ex iis, qui studio & diligentia

S 4 ad di-

ad dicendum se comparant, nam te vel pr
 inuentione cōtenti dispositionis pr docil
 cepta negligunt, perturbatum que lentia
 cendi morem sequuntur, quidam capta
 verò propositionis, si res sit vna trad magn
 da, partitionis, vbi plura dicuntur quæsi
 ita sunt inimici, vt neutram vnque incou
 adhibeant: quòd ea, quæ dicturi su mam
 cælare velint audientes, vt quæ dice nem o
 tur, noua videantur.. Arbitrante explic
 enim propositione, & partitione, de or
 rum vtriusque magna vis est ad do sumer
 litatem comparandam, aliquid sit do
 ipsa & audiendi & differendi volup expon
 te decerpi, doctis, præmonitisq; au ac di
 toribus quid sit orator allaturus? Q rem o
 ratio quantum possit, & valeat, vti uem
 rint alij, mihi qui ita sentiunt, no rator
 modò antiquitati, sed etiã veritati aut vo
 dentur obsistere. Illud enim fo dulan
 quid velis efficere, non minuit, sed Tulliu
 get expectationem: restat enim ill guida
 ac relinquatur, quo id modo effi maxim
 as? Quò enim vberius promissio celeri
 est, eò maior est dignitas in præstatio do, a
 Quare noster orator posteaquam Nam

nam re vel proposita, vel diuisa ac distributa
 onis prae dociles reddiderit auditores, beneuo-
 mque lentiam exordiendi commoditate,
 quidam captauerit, attentionem quaestionis
 na trad magnitudine, grauitate, & vtilitate
 dicunt quaesierit, in confirmationem totus
 vnque incumbet, omniumque praclarissi-
 turi sumam & delectandi, & mouendi ratio-
 nae dice nem ducat, quae solidissima doctrinae
 itram explicatione nitatur. Bonam proin-
 one, de orationis partem in docendo con-
 ad doc sumet, dabitque operam, vt etiam si
 quid sit doctrina vulgaris, non vulgariter.
 volupt exponatur. Quietum hoc docendi
 usque ac disputandi genus sedatum orato-
 rus. Quam desiderat, & sonum vocis sua-
 at, vt uem. Quo enim tempore docet o-
 nt, ne rator, loquentis similior erit, quam
 erit aut vociferantis, aut lugentis, aut mo-
 nim modulantis. Rectissime enim praecipit
 it, sed Tullius vt vox nec sit canora, nec lan- *r. Officio.*
 nim ill guida. Duo declinanda sunt vitia,
 o eff maximè inter se pugnancia, alterum
 omiff celeritatis est nimiae in pronuncian-
 aestand do, alterum intolerandae tarditatis.
 quam Nam oratoris lentitudo multum, vt

Epist. 40.

ait Seneca, de auditorum & attentio-
ne, & opinione detrahit, generatio-
vel inopiæ, infantiaque suspicio-
vel obliuionis formidinem ita g-
uem iniicit, vt auditores venisse p-
niteat. Talis Publius Vinicius fru-
orato

ibidem.

dicitur, qui authore hoc ipso Seneca
vellebat singula verba, atq; ita in-
bat, & cunctabatur, vt dictare, non
quasi t-
quemo-
prende-

ibidem.

sabilis etiam est, quia, vt idem Seneca
coerce-
censet, sine lege huiusmodi currit
verba
locitas, plus sonat, quàm valet, nec
tem,
tam verba profert, quàm profundè
peret
Oratio enim, quæ ad docendum
do im-
confertur, nisi sensim in animos
deat p-
fluat, inutilis est, quia vt hic idem
sit, qu-
quem tam sæpè contestor, Seneca
te, no-

ibidem.

cit, *non traditur, quod fugit, neque
media profunt, nisi immorentur.* Hic
non p-
riamq; affert de ridenda pronun-
more
tione cuiusdam, qui orationem quæ
tranq-
celerrimè prolatam sic continuat
differ-
vel confundeat potiùs, vt non
moti-
lùm sententias, ambitus, circuitus
mè, v-
nes, dicendi que moras, & interp-
di sen-

z attendi
 enera
 pacione
 a ita g
 enisse
 ius fu
 o Sen
 ita in
 re, non
 ritas
 em Sen
 curru
 et, ne
 ofund
 ndum
 nimos
 ic id
 Seneca
 , nequ
 ur. Hi
 ronun
 em qu
 tinua
 t non
 circun
 interp

ea, sine quibus intelligi oratio nequit,
 omnino tolleretur, verum etiam neces-
 saria ad respirandum interualla vita-
 ret. Ex quo fiebat, ut semel incipere,
 semel desinere videretur. Quo nil
 oratori turpius, nil esse inutilius po-
 test. *Cum enim, ut ait Tullius, fertur*
quasi torrens oratio, quamuis multa cuius-
quomodi rapiat, nil tamen teneas, nil ap-
prendas, nusquam orationem rapidam
coerceas. Itaque non Serapionem sic
 verba conuoluentem, ac concitan-
 tem, ut ea vox non funderet, sed ra-
 peret, & obscuraret, in pronuncian-
 do imitabitur noster hic orator: stu-
 deat potius, ut Flauij Fabiani similis
 sit, qui Seneca teste, docebat expedi-
 te, non efferate, ut facilitatem esse il-
 lam non fatuitatem, pronuntiationem,
 non properationem appareret. Cla-
 mores omnino fugiendi sunt in hoc
 tranquillo, leni, & placido genere
 differendi. Audiri quidem etiam a re-
 motissimis debet orator, cum hoc ta-
 me, ut doceri se qui adsunt, non obtun-
 di sentiant. Et ut vocem disputantis,
 ac pra-

*Lib. 1. de
 finibus.*

LIBRARIUS
 UNIVERSITÄTIS
 PADERBORN

ac præcipientis grauem, moderatam
 que requirimus, sic orationis generis
 nolumus esse grandiloquum. Quod
 erit obscurior, eò planius, dilucidius
 que tractetur, à Græcis, Latinis
 est vocibus abstinendum, argumen-
 tumque strepitus deuitandus, Hæ-
 ni que sermonis puritas adhibenda.
 Caueat Christianus orator ne
 dicat obscurius, nullumque sit ver-
 bulum quod auditores fugiat etiam
 rusticanos, & ingenio pinguiore
 tricesque imitetur, quæ omnia
 nimia mansa in os infantibus pro
 inferere consuescunt. Hoc autem
 facilius assequetur, si rem, quæ
 dicitur obscurior, probè cognitam
 fuerit, explicationemque prouidentem.
 Crebras translationes, contrariis
 ta contraria, paria paribus reddentem
 similiter cadentia, eundem finem
 habentia, literarum vel affinitate, vel
 translatione quæ sitas venustates, omnes
 denique insignem ornatum, ornatum
 nisque longiorem circuitum ab
 qui doceat, abesse cupimus: ut
 ve

moderatam veritatis magis, quàm concinnitatis?
 indicet amatorem. Licebit tamen
 quasi campus erit quæstionis, etiam
 res docentem, ac enucleantem ser-
 monis genere uti grandiore. Quæ
 meditata afferuntur ab eo, qui ad mul-
 tam noctem vigilavit, non tam lucer-
 nam, quam sancti spiritus oleum vo-
 luntates commouentis redolebunt.
 Quæ autem dicuntur ex tempore,
 quod nolim, sed rapitur interdum,
 orator tanquàm spiritu vehemèti, ita ut
 aliter atq; decreuerat, loqui cogatur,
 quod diuo Augustino ad populum
 verba facienti aliquando accidit,
 inque Manichæos, quod minimè sta-
 tuerat, inuectus est, consilij mutatio-
 nem exitu fortunante; Firmus enim,
 qui Augustino ignorante concioni
 intererat, isq; Manichæus errorem de-
 didicit, orthodoxamq; est fidem am-
 plexus, quæ igitur repentina sunt, ea
 sic callidè cum illis, quæ concionator
 cogitauerat, insuantur, ut ab audi-
 toribus etiam prudentibus minimè
 possint internosci. Caueri illud etiam
 in

*Posidonius in Vita
 D. Augu-
 stini. cap.
 15.*

in dicendo debet, ne res verbis de
 taxat aut eleuentur, aut attollantur.
 Pugnet ratione, pugnet orator
 genio, quæ magna, quæ recondita
 quæ erudita, quæ exquisita affe
 eò grandiora, & admirabiliora vi
 buntur, quò erunt à concionator
 dicta simplicius. Frequens confes
 ybi mulierculæ, puerique sunt, n
 uetur audiens *nouum hoc est, inauditum*
quæ quod affero: sed est acutorum &
 crium habenda ratio, quorum auribus
 capaces sunt, & semper amplius
 quid expectantes, quæ etiam in
 plenum, & inane fastidiosissime
 perbissimeq; diiudicant. Accedit
 stræ linguæ necessitas, inter quam
 inter latinam cum magna affinitas
 tamen hoc maximè interest, quod
 illa planior, atque simplicior, hæc
 nior, compositiorq; esse reperitur.
 Ita fit, vt multò plures loquendi
 nandi, amplificandi que figuras lat
 oratio, quam Hispana recipiat.
 quo etiam efficitur, vt nihil promitt
 re Hispanus possit orator, quin fide

quasi cogatur liberare. Nihil extolle-
 re, nihil augere, nihil exaggerare, quin
 quantum verbis expressit, tantum re
 vera demonstret. Quare concionator
 sanctus, & sapiens hyperbolem tan-
 quam scopulum vitare, & declinare
 debet: otij consumendi causa nil di-
 cer, serius, seuerusq; erit, rerumq; pul-
 sis & reiectis imaginibus res ipsas an-
 te auditorum oculos, atque ora con-
 stituet. Hæc habuit nouus Herma-
 goras, quæ tibi responderet, quem ac-
 cepimus inopem ad ornandum, pa-
 rum acutum ad inueniendum fuisse.
 De quo Cicero scribit: *Eam in illo vim*
fuisse, ut ei multò Rhetoricam citiùs quis
concederet, quàm Philosophiam concesserit.
Neque eò (inquit) dico, quòd eius ars,
quàm edidit, mihi mendosissimè scripta vi-
detur, (nam satis in ea videtur ex anti-
quis artibus ingeniosè, & diligenter ele-
ctas res collocasse, & nonnihil ipse quoque
non protulisse,) verùm oratori minimum
est de arte loqui, quod hic fecit, multo ma-
ximùm ex arte dicere, quod eum minimè
potuisse, omnes videmus. Hæc de Her-
 magora

Lib. 1. de
Inuentio.

magora Tullius. Tu igitur his non
vel consiliis, vel præceptis utere
arbitratu. Ut enim quæ tradimus
homini docto non placeant, volumus
nostra tibi non placere non poterit.

HIERONYMO BINUNCIO.

De materia concionis.

*Guilielmus
Abbas in
vita D.
Bernardi,
lib. I. c. 6.*

I V V S Bernardus, Bim
doctissime, primas concionum
nes obscuriores habuit, quæ
vt ab hominibus intelligi possent
enim sanctus orator subtiliter ma
quàm dilucidè loqueretur, tantum
rerum & abstrusarum, & admira
lium quasi tenuitas esset, vt acie
geret, surdis canere videbatur, su
eum laboris, atque operis per
bat, quæ tamen concionandi
nitas diuturna non fuit. Nam doct
adiutoreque sancto Spiritu, cuius
men flens, & lacrymās Bernardus
plorauerat, tam mirus concionandi
euasit, vt neque sermonis perspicua
neque argumenti utilitas, neque